

«فصلنامه علوم تربیتی»

سال پنجم - شماره ۲۰ - زمستان ۱۳۹۱

ص.ص. ۶۳-۷۵

هیجان خواهی و وابستگی نوجوانان به اینترنت

دکتر زینب خانجانی^۱ سعیده اکبری^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۰/۰۸/۱۲

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۳۹۱/۱۰/۰۶

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تعیین رابطه هیجان خواهی نوجوانان دبیرستانی با اعتیاد آنها به اینترنت در شهر تبریز انجام گرفته است. به همین منظور از میان دانش آموزان دبیرستانی نواحی پنجگانه تبریز ۳۸۴ نفر به روش تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شدند. به منظور جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های استاندارد هیجان خواهی زاکرمن^۳ و اعتیاد اینترنتی یانگ^۴ استفاده شد. نتایج تحقیق نشان داد که بین هیجان خواهی با اعتیاد به اینترنت رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد و بین زیر مقیاس حادثه جویی با اعتیاد به اینترنت رابطه منفی و بین تجربه جویی، ملال پذیری و بازداری زدایی با اعتیاد به اینترنت رابطه مثبت وجود دارد. همچنین نتایج حاصل از رگرسیون نشان داد که ملال پذیری و بازداری زدایی پیش‌بینی مناسبی برای اعتیاد به اینترنت می‌باشند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

واژگان کلیدی: اعتیاد به اینترنت، هیجان خواهی، نوجوان

۱- دانشیار دانشگاه تبریز

۲- دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تبریز، دانش آموخته کارشناسی‌ارشد رشته روانشناسی، تبریز، ایران.

3 - Zukerman sensation seeking test

4 - Internet addiction test

مقدمه:

استفاده از فناوری و تکنولوژی‌های نوین یکی از جلوه‌های آشکار دنیای پیش‌روست. اینترنت^۱ نیز به عنوان یکی از ابعاد نوپای این فن‌آوری‌های جدید جهان معاصر، نقش به‌سزایی در تغییر و تحول زندگی افراد جامعه دارد. اینترنت به دلیل محیطی خیلی بزرگ‌تر از سایر محیط‌ها، طرح موضوع‌های شگفت‌انگیز، خلق صحنه‌های اعجاب‌آور، طرح موضوع‌های پر تحرک، ماجراجویانه، جذاب، تلاش برای پاسخ دادن به هیجان‌جویی، تنوع‌طلبی و ارائه اطلاعات بدون هیچ سقفی، فرد را برای مدت طولانی‌تری جذب می‌کند (گروهل^۲، ۱۹۹۹).

امروزه این فناوری نقش مهمی در زندگی کودکان و نوجوانان ایفا می‌کند و این نقش، به سرعت در حال افزایش است به طوری که تعداد کودکان ۱۷-۱۲ سال که کامپیوتر را در منزل استفاده می‌کنند از ۴۸٪ در سال ۱۹۹۶ به ۷۰٪ در سال ۲۰۰۰ صعود کرده است. استفاده از اینترنت نیز از ۱۵٪ به ۵۲٪ در این دوره ۵ ساله افزایش پیدا کرده است. سرعت انتشار اینترنت ۹ برابر سریع‌تر از رادیو، ۴ برابر سریع‌تر از کامپیوترهای شخصی و سه برابر سریع‌تر از تلویزیون بوده است (شیلد و بهارمن^۳، ۲۰۰۰).

با وجود مزایای گسترده‌ی اینترنت، قانون‌گذاران و مسئولین امور آموزشی، به وجود آمدن تأثیرها منفی آن، بخصوص استفاده‌ی افراطی از اینترنت، مسایل و مشکلات فیزیکی و روانشناختی مرتبط، و عواقب زیانبار آن بر افراد قابل ملاحظه‌ای را هشدار داده‌اند (برنر^۴، ایگر^۵ و راتربرگ^۶، گرینفیلد^۷، گریفیتیس^۸، کروت^۹، پاترسون^{۱۰}، لوند مارک^{۱۱}، کیسلر^{۱۲}، موکوپادها^{۱۳} و شرلیز^{۱۴}، یونگ^{۱۵}، به نقل از لین^{۱۶} و تسایی^{۱۷}، ۲۰۰۲). اعتیاد اینترنتی^{۱۸} اصطلاح وسیعی است که تنوع گسترده‌ی آن از رفتارها و مشکلات مربوط به کنترل وسواس و انگیزش را در بر می‌گیرد. مانند تمامی انواع اعتیادهای دیگر، اعتیاد اینترنتی

1. Internet
2. Grohol
3. Shields and Beharman
4. Brenner
5. Egger
6. Rauterberg
7. Greenfield
8. Griffiths
9. Kraut
10. Patterson
11. Lund mark
12. Kiesler
13. Mukophyay
14. Scherlis
15. Young
16. Lin
17. Tsai
18. Internet addiction

نوعی اختلال و بی نظمی روانی - اجتماعی با مشخصه‌هایی چون عمل (نیاز به افزایش زمان لازم برای کسب مطلوبیت برابر با زمان‌های اولیه استفاده)، علایم کناره‌گیری (به ویژه اضطراب، بی حوصلگی)، اختلالات عاطفی (افسردگی، تند خویی، بدخلقی) و از هم گسیختگی روابط و مناسبات اجتماعی (کاهش و یا فقدان روابط اجتماعی به لحاظ کمی یا کیفی) است (امیدوار و صارمی، ۱۳۸۱). اساساً مسئله اصلی این است که چرا برخی افراد به اینترنت وابسته می‌شوند و این وابستگی شکل اعتیاد به خود می‌گیرد. چه چیزهایی فرد را در برابر این اختلال، مستعد و آسیب‌پذیر می‌سازد.

"اعتیاد اینترنتی به گستره وسیعی از مشکلات رفتاری و کنترل انگیزه استفاده از اینترنت اشاره دارد. اعتیاد اینترنتی به عنوان یک رفتار وسواسی یا آرزوی برقراری پیوند، یا شاید حتی نمودی از انتقال و یا بازتاب روابط موضوعی^۱ و یا رفع نیاز قلمداد می‌شود" (معیدفر، حبیب‌پورگنابی و گنجی، ۱۳۸۴).

گلدبرگ اختلال اعتیاد به اینترنت را نوعی اختلال رفتاری که به عنوان مکانیسم مواجهه مورد استفاده قرار می‌گیرد و از معیارهای وابستگی به مواد DSM-IV گرفته شده است، می‌داند (سول^۲، شل^۳، کلین^۴، ۲۰۰۳).

به نظر می‌رسد که یکی از عواملی که می‌تواند در وابستگی به اینترنت نقش داشته باشد، هیجان‌خواهی است. یافته‌ها نشان می‌دهند افرادی که بازی‌های کامپیوتری انجام می‌دهند، در حال بازی هیجان‌زده می‌شوند و شاید جهت یافتن این انگیزش‌ها و تحریکات بیشتر، این بازی‌ها را تکرار کنند. همچنین هیجان (تازگی^۵) خواهی یکی از ویژگی‌های برجسته نوجوانان است (فارلی و کاکس^۶، ۱۹۷۱، نیوکام و مک‌گی^۷، ۱۹۹۱) و بیشتر با رفتارهای خطرناک و هیجان‌برانگیز، از قبیل استفاده از مواد (دونوهیو^۸ و همکاران، ۱۹۹۹)، رانندگی در حال مستی (جوناه^۹، ۱۹۹۷)، شیرجه و سقوط آزاد (زاروسکی^{۱۰}، ماروسیک^{۱۱}، بونجواک و وکوساوا^{۱۲}؛ به نقل از لین و تسایی، ۲۰۰۲) مرتبط است. جستجو در اینترنت یا بیشتر فعالیت‌های آنلاین، به طور گسترده به عنوان تجربه تکنولوژی برتر ارزیابی می‌شود. از اینرو می‌تواند به عنوان نوعی هیجان‌خواهی مطرح شود.

1. Object relations
2. Soule LC
3. Shell LW
4. Kleen Ba
5. Novelty
6. Farley & Cox
7. Newcom & McGee
8. Donohew
9. Jonah
10. Zarevski
11. Marusic
12. Bunjevac & Vukosav

از آنجا که به وسیله اینترنت می‌توان با پدیده‌های بسیار متنوع، جدید و بدیع مواجه شد و تا حدودی حس تنوع‌طلبی و فرار از یکنواختی را ارضا ساخت، در نتیجه می‌تواند اینترنت موضوع وابستگی افراد هیجان خواه و تنوع طلب شود. به عبارت دیگر این سؤال اساسی را مطرح می‌سازد که آیا افراد هیجان خواه که دارای ویژگی‌های تنوع‌طلبی و هیجان‌جویی و تحریک‌طلبی هستند، مستعد وابستگی به اینترنت هستند؟ یافته‌های لین و تسایی (۲۰۰۰) در مورد رابطه هیجان‌خواهی با اعتیاد به اینترنت در نوجوانان تایوانی نشان داد که وابستگی به اینترنت به طور معناداری نسبت به غیروابستگان به اینترنت نمرات بالاتری در هیجان‌خواهی و عدم بازداری به دست آورده‌اند، یافته‌های لاوین^۱ و همکارانش (۲۰۰۰)، نشان داد که وابستگی به اینترنت امتیاز کمتری در زمینه ماجراجویی و هیجان‌خواهی نسبت به افراد غیروابسته کسب کردند. پژوهش حاضر در نظر دارد به این سؤال پاسخ دهد که آیا بین هیجان‌خواهی و وابستگی نوجوانان به اینترنت رابطه وجود دارد؟

از دیدگاه رفتاری- شناختی نشانه‌های اختلال اعتیاد اینترنتی شامل افکار وسواسی درباره اینترنت، کنترل‌ناکانه ضعیف، ناتوانی در متوقف کردن استفاده از اینترنت و مهم‌تر از همه این باور است که اینترنت تنها دوست فرد است. علاوه بر این در موقعی که تماس برقرار نیست به فکر اینترنت بودن، تماس گرفتن بعدی را پیش بینی کردن و صرف مخارج زیاد درباره اینترنت و کارهای مربوط به آن نیز نشانه‌های دیگر این اختلال هستند. مشکل عمده دیگر جدا کردن فرد از دوستان خود به نفع دوستان اینترنتی است و در نهایت نوعی احساس گناه، درباره استفاده از اینترنت و دروغ گفتن به دوستان درباره وقت صرف شده و به صورت سری نگه داشتن آن، نشانه‌های دیگر این اختلال هستند. این افراد در حالیکه می‌دانند کارشان از نظر اجتماعی مورد پسند نیست، نمی‌توانند آن را متوقف کنند چرا که به طور خودکار به خودارزشی کمتر و در نتیجه نشانه‌های بیشتر می‌انجامد (امیدوار و صارمی، ۱۳۸۱).

در زمینه سبب‌شناسی اعتیاد به اینترنت از دیدگاه رویکرد شناختی- رفتاری، اعتقاد بر این است که اختلال از مشکل شناختی فرد همراه با رفتارهایی که یا پاسخ غیرسازشی را حفظ می‌کند یا شدت آن را افزایش می‌دهد، ناشی می‌شود. به نظر دیویس (۱۹۹۹) اگر چه نشانه‌های مسلط، اختلال عاطفی و رفتاری است اما نشانه‌های شناختی، در واقع تأثیر فراوانی دارند و می‌توانند نشانه‌های رفتاری و عاطفی را ایجاد نمایند نه برعکس (همان منبع).

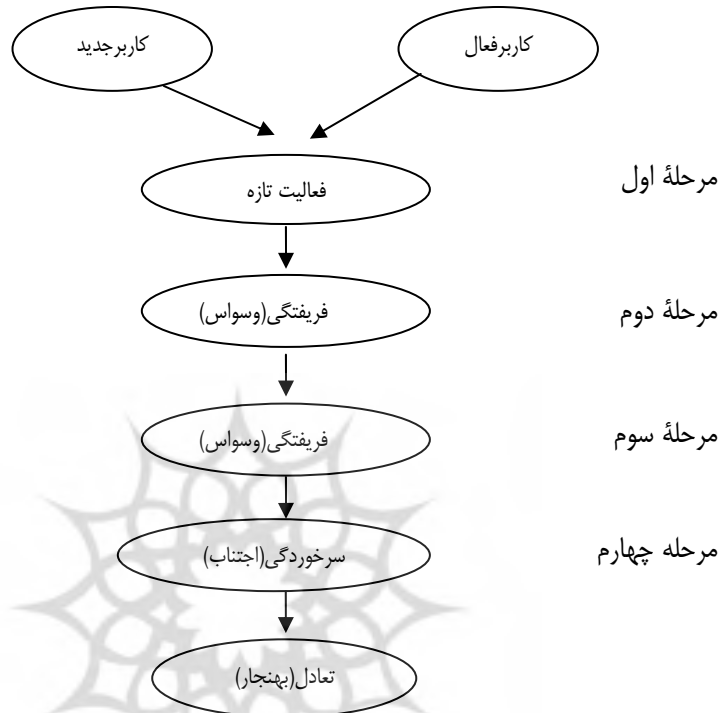
در نظریه شناختی^۲ «اختلال اعتیاد به اینترنت» برآمده از شناخت‌های معیوب و یا پردازش معیوب شناختی است و درمان آن مبتنی بر تصحیح فرایند شناخت‌های معیوب است (دیویس^۳، ۲۰۰۱؛ بک، ۱۹۹۵؛ یانگ، ۱۹۹۹).

1- Lavin

2. Cognitive Theory

3- Davis , Beck & Young

یکی از الگوهای رایج در زمینه توجیه و تغییر رفتار در زمینه تشخیص، پیگیری و درمان اختلال اعتیاد به اینترنت، الگوی نظری گروهول (۱۹۹۹) است. در شکل (۱) نظریه گروهول (۱۹۹۹) ترسیم شده است.

شکل (۱) الگوی نظری گروهول (۱۹۹۹)

علت کلیدی در اینترنت و موضوعات وابسته به آن تقویتی است که فرد دریافت می‌کند. اولین باری که فرد از اینترنت استفاده می‌کند با پاسخ‌های آن مورد تقویت قرار می‌گیرد و باعث ادامه آن فعالیت می‌شود، سپس به اجرای آن فعالیت برای بدست آوردن همان پاسخ‌ها شرطی می‌شود. این نوع شرطی‌سازی ممکن است به جنبه‌های وابسته به آن، مثلاً صدای رایانه، احساس لمس صفحه کلید و مانند آن نیز گسترش یابد. این تقویت‌کننده‌های ثانویه نیز به نوبه خود به عنوان نشانه‌ای برای رشد نشانگان اعتیاد و حفظ نشانگان همراه آن عمل می‌کنند (گروهول، ۱۹۹۹).

هیجان‌خواهی برای ربط دادن حوادث با یکدیگر ارایه می‌شود. یکی از دلایل مهم به این مسئله، از این حقیقت نشأت می‌گیرد که این یک فعالیت تقویتی متقابل است، بدین معنا که اگر پیامد یک عمل مانند یک جنایت، باعث اثر مثبت در فرد مجرم شود دوست دارد که آن را تکرار کند (تریمپوپ^۱، کیر^۲، کیرکالدی^۳، ۱۹۹۹). طبق نظریه «ماروین زاگرن»^۱ هیجان‌خواهی تحت عنوان نیاز

1. Trimpop
2. Kerr
3. Kirkaldy

به تجارب و احساس‌های گوناگون، پیچیده، بدیع و بی‌سابقه و تمایل به خطر جویی تعریف شده است (امیدوار و صارمی، ۱۳۸۱).

زاکرم (۱۹۷۹) هیجان‌خواهی را به عنوان دلیلی برای خصیصه تمایل به داشتن هیجان و تجربیات جدید و تمایل به خطرپذیری توصیف کرد. هیجان‌خواهی به شکل مستعد بودن برای انجام رفتارهای مختلفی همچون مصرف مواد، خشونت، سکس، سقوط آزاد، ورزش‌های رزمی، کوهنوردی و انجام بازی‌های کامپیوتری، ظاهر می‌شود.

هیجان‌خواهی، صفتی که ویژگی آن جستجوی هیجان‌ها و تجربه متنوع، تازه، پیچیده و شدید و تمایل به خطرهای جسمانی، اجتماعی، قانونی، و مالی به خاطر خود این تجربه‌هاست (زاکرم، ۱۹۹۴). هیجان‌خواهی، «نیاز به گوناگونی، تازگی و مجموعه‌ای از احساس‌ها و تجربه‌ها و رضایت به خطرهای روانی و فیزیکی و اجتماعی به منظور رسیدن به چنین تجربیاتی است» (زاکرم^۲، نقل از هاوکینز^۳ و همکاران، ۱۹۹۲).

برای صفت کلی هیجان‌خواهی چهار عامل یا مؤلفه تعیین شده است این عوامل عبارتند از:

الف- حادثه جویی^۴: تمایل به درگیر شدن در فعالیت‌های جسمانی شامل عناصری از سرعت، خطر، تازگی و گریز از جاذبه است.

ب- تجربه جویی^۵: جستجو برای تجربه‌های جدیدی از طریق مسافرت، موسیقی، هنر و شیوه زندگی خودانگیز و ناهماهنگی با وجود تشابهی که مردم به آنها گرایش دارند.

ج- بازداری زدایی^۶: نیاز به جستجوی رهایی در فعالیت‌های اجتماعی، بازداری نشدن با توسل به الکل یا بدون آن.

د- ملال‌پذیری^۷: اجتناب از تجربه تکرار، کار عادی یا یکنواخت با اشخاص قابل پیش‌بینی و در صورت قرارگرفتن اجباری در معرض چنین تجربه‌هایی، واکنش عدم رضایت بیقرارانه نشان دادن (همان منبع).

زاکرم (به نقل از هاوکینز و همکاران^۸، ۱۹۹۲) اشاره کرده است که از نظر زیست‌شناختی، هیجان‌خواهی با فعالیت مونوآمین اکسید (MAO) در پلاکت‌های خون، مرتبط است که به نوبه خود، ارتباط

1. Marvin Zuckerman
2. Zukerman
- 3- Howkins
4. Thrill and adventure
5. Experience seeking
6. Disinhibition
7. Bordom susceptibilty
8. Hawkins

آن را با مصرف الکل رفتار ضد اجتماعی و جرم، سیگار کشیدن و سوء مصرف مواد و کج رفتاری ثابت شده است.

لاوین و همکارانش (۲۰۰۰)، در پژوهشی ۳۴۲ نفر از دانشجویان دوره لیسانس با فرهنگ‌های متفاوت را در ایالات متحده بررسی کردند، در این مطالعه ۴۳ نفر بعنوان وابسته به اینترنت معرفی شدند طبق نتایج آنها وابستگان به اینترنت امتیاز کمتری در زمینه ماجراجویی و هیجان‌خواهی نسبت به افراد غیر وابسته کسب کردند.

کاو و سو^۱ (۲۰۰۶)، پژوهشی تحت عنوان شیوع اعتیاد به اینترنت در بین نوجوانان چینی و بررسی شیوع و ویژگی‌های روانشناختی در ارتباط با اعتیاد به اینترنت انجام دادند. میانگین سنی ۱۹-۱۵ سال بود، ۶۴ دانش‌آموز به عنوان اعتیاد به اینترنت و ۶۴ نفر تحت عنوان افراد بهنجار تشخیص داده شدند. نتایج بدست آمده از این پژوهش نشان می‌دهد که میزان استفاده از اینترنت ۸۸٪ بود و میزان وقوع اعتیاد ۲/۴٪ است. گروه معتاد به اینترنت امتیازات بالایی در مقیاس روان‌نژندی و روان‌پرشی داشتند. این گروه در مقیاس کنترل نسبت به زمان، ارزش زمان و وقت و کارایی وقت امتیاز کمتری بدست آوردند. در مقایسه با گروه کنترل، گروه دارای اعتیاد به اینترنت، امتیازات بالایی در راهبردهای مقابله‌ای، بیش‌فعالی، مشکلات کلی و رفتارهای اجتماعی کسب کردند. پژوهش کاو و سو نشان می‌دهد که اعتیاد به اینترنت در بین نوجوانان چینی بالاست.

غلامعلی‌لواسانی، رحمانی و حجازی (۱۳۸۹)، پژوهشی تحت عنوان رابطه وابستگی به اینترنت با هیجان‌خواهی و پنج عامل بزرگ شخصیت در دانشجویان دانشگاه تهران انجام دادند، بدین منظور ۱۷۹ نفر از دانشجویان (۱۰۹ دختر، ۷۰ پسر) در مقطع کارشناسی به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی مورد بررسی قرار گرفتند. یافته‌ها نشان داد که بین وابستگی به اینترنت با نمره کل هیجان‌خواهی و نیز زیرمقیاس‌های بازداری زدایی و حساسیت به کسالت رابطه معنی‌دار مثبت ($P < 0.1$) وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون همزمان نشان داد که با حضور همزمان تمام متغیرهای پیش‌بین، می‌توان ۲۴٪ تغییرات وابستگی به اینترنت را تبیین کرد.

فایده عملی پژوهش حاضر که می‌تواند به پیشگیری و نیز مداخله در خصوص اعتیاد به اینترنت، متناسب با سطح هیجان‌خواهی افراد منجر شود. چنانچه مشخص شود بین اعتیاد به اینترنت و هیجان‌خواهی رابطه وجود دارد، می‌توان به منظور پیشگیری از اعتیاد در افراد مستعد (افرادی که دارای ویژگی‌های روان‌شناختی آماده‌ای برای اعتیاد به اینترنت هستند) آنها را تشویق به شرکت در جلسات مشاوره نموده و ضمن ایجاد بینش نسبت به چنین آمادگی شخصیتی و هیجانی، آنها را با پدیده اعتیاد به اینترنت و زیان‌های آن آگاه ساخته و توصیه‌هایی مبنی بر استفاده محدود از اینترنت به آنها داشت.

با این تفصیل هدف اصلی این پژوهش پاسخ به این سؤال می‌باشد که سهم زیرمؤلفه‌های هیجان‌خواهی در تبیین وابستگی به اینترنت در نوجوانان چقدر است؟ در کل، بررسی اینکه هیجان‌خواهی و وابستگی به اینترنت در نوجوانان چگونه با یکدیگر در ارتباطند، یک موضوع مناسبی است.

روش پژوهش:

جامعه آماری و حجم نمونه:

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه نوجوانان دبیرستانی شهر تبریز در سال ۹۰ می‌باشد. از این جامعه آماری، ۳۸۴ نفر بر اساس جدول مورگان به روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شدند از دو ناحیه شهر تبریز ۱۲ مدرسه و از هر مدرسه یک کلاس و از هر کلاس تعدادی از دانش‌آموزان به صورت تصادفی به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند.

آزمون اعتیاد اینترنتی یانگ: پرسشنامه استاندارد شده اعتیاد اینترنتی که توسط کیمبرلی یانگ در سال ۱۹۹۸ ساخته شده است. این پرسشنامه شامل ۲۰ آیتم در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از نمره صفر (هرگز) تا نمره پنج (همیشه) است. وضعیت کاربران براساس امتیاز ۲۰ تا ۳۹ (کاربر طبیعی)، ۴۰ تا ۶۹ (اعتیاد خفیف) و ۷۰ تا ۱۰۰ (اعتیاد شدید) به اینترنت مشخص می‌شود.

در تحقیق علوی و همکاران (۱۳۸۸) با ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه برابر با ۰/۸۸ محاسبه شد که برای عوامل پنج‌گانه به ترتیب ۰/۸۱، ۰/۷۳، ۰/۷۵، ۰/۷۴ و ۰/۶۲ بود. برای تعیین اعتبار درونی پرسشنامه از روش تنصیف استفاده شد. در این روش با استفاده از نمرات زوج و فرد کردن سؤالات و همچنین محاسبه ضریب همبستگی، ۰/۷۲ بدست آمد ($P < ۰/۰۱$). برای تعیین اعتبار بیرونی از روش بازآزمایی استفاده شد و ضریب همبستگی ۰/۸۲ به دست آمد ($P < ۰/۰۱$). در تحقیق حاضر نیز محقق، همسانی درونی آزمون را با استفاده از آلفای کرونباخ محاسبه کرد که برابر ۰/۹۲ بود؛ که نشان دهنده همسانی بالای آزمون می‌باشد.

آزمون هیجان‌خواهی: ماروین زاگرمین^۱ پرسشنامه ۴۰ ماده‌ای به نام مقیاس^۲ استاندارد هیجان‌خواهی در سال ۱۹۷۸ طراحی کرده است که شامل چهار مؤلفه حادثه جویی، تجربه جویی، بازداری زدایی و ملال پذیری می‌باشد. این آزمون که پس از حذف سؤال‌های نامرتبط به ۳۰ سؤال تقلیل یافت و روی دانشجویان ایرانی هنجاریابی شد که هر سؤال در دو قسمت الف و ب در نظر گرفته شده است که از آزمودنی‌ها خواسته شد پس از خواندن هر سؤال قسمتی را که (الف) یا (ب) به آن تمایل دارند، انتخاب

1 - Marvin Zukerman

2 - sensation seeking scale

نمایند. بالاترین نمره در این آزمون ۳۰ و پایین‌ترین نمره صفر می‌باشد. نمره بالاتر از ۱۵ نشان دهنده هیجان‌خواهی بالا است (سلطانی، فولادوند و فتیحی آشتیانی، ۱۳۸۸).

در پژوهش سلطانی، فولادوند و فتیحی آشتیانی (۱۳۸۸) آلفای کرونباخ کل پرسشنامه ۰/۷۴ و برای عامل‌ها به ترتیب ۰/۵۳، ۰/۶۱، ۰/۶۲ و ۰/۶۷ بدست آمد. در این پژوهش پایایی مربوط به زیر مقیاس‌های هیجان‌خواهی به این ترتیب محاسبه شد: تجربه طلبی (۰/۶۳) - ماجراجویی (۰/۶۳) - ملال‌پذیری (۰/۷۵) و گریز از بازداری (۰/۶۶).

یافته‌ها:

در این بخش ابتدا یافته‌های توصیفی شامل فراوانی‌ها، میانگین‌ها و نمرات استاندارد ارائه شده و سپس تحلیل داده‌ها ارائه می‌شود.

جدول شماره (۱) آماره‌های توصیفی (فراوانی‌ها، میانگین‌ها، انحراف استاندارد،...) زیر مؤلفه‌های هیجان‌خواهی و اعتیاد به اینترنت

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب کجی	حداقل	حداکثر
اعتیاد به اینترنت	۳۸۴	۲۲/۳۱	۱۹/۶۶	۱/۰۷۷	۰	۱۰۰
تجربه جویی	۳۸۴	۳/۶۴	۱/۵۸	۰/۱۲۸	۰	۸
ماجراجویی	۳۸۴	۶/۲۵	۲/۳۲	-۰/۴۰۷	۰	۱۰
ملال‌پذیری	۳۸۴	۳/۷۰	۱/۶۵	۰/۲۷۷	۰	۹
گریز از بازداری	۳۸۴	۲/۰۹	۱/۱۷	۰/۲۵۲	۰	۵
هیجان‌خواهی	۳۸۴	۱۵/۶۹	۱۶	-۰/۱۴۰	۰	۲۹

با توجه به اطلاعات جدول شماره (۱) ملاحظه می‌شود که ماجراجویی با (۶/۲۵) بیشترین میزان و گریز از بازداری با (۲/۰۹) کمترین میزان مؤلفه هیجان‌خواهی می‌باشند.

جدول شماره (۲) ماتریس همبستگی بین هیجان‌خواهی و زیر مؤلفه‌های آن با اعتیاد به اینترنت

متغیر	اعتیاد به اینترنت
هیجان‌خواهی	$r = ۰/۱۴۴$ $p = ۰/۰۰۵$
حادثه جویی	$r = -۰/۰۹۷$ $p = ۰/۰۴۸$
تجربه جویی	$r = ۰/۱۳۶$ $p = ۰/۰۰۸$
گریز از بازداری	$r = ۰/۲۵۵$ $p = ۰/۰۰۱$
ملال‌پذیری	$r = ۰/۲۰۹$ $p = ۰/۰۰۱$

مطابق اطلاعات جدول شماره (۲) ملاحظه می‌شود که از بین زیر مؤلفه‌های هیجان‌خواهی، زیر مؤلفه ماجراجویی با اعتیاد به اینترنت رابطه ضعیف دارد و زیر مؤلفه‌های تجربه جویی، ملال‌پذیری و گریز از بازداری با اعتیاد به اینترنت رابطه مثبت دارند و ارتباط آنها با اعتیاد به اینترنت در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار است.

جدول (۳): نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام جهت پیش بینی متغیر ملاک (اعتیاد به اینترنت) براساس مؤلفه‌های چهارگانه متغیر پیش بینی کننده (هیجان خواهی)

مدل	ضریب همبستگی R	ضریب تبیین R^2	ضریب تبیین تعدیل شده ΔR^2	خطای استاندارد (S.E)
۱- بازداری زدایی	۰/۲۵۵	۰/۰۶۵	۰/۰۶۳	۱۹/۰۴۳
۲- ملال پذیری	۰/۳۰۱	۰/۰۹۱	۰/۰۸۶	۱۸/۸۰۳
۳- حادثه جویی	۰/۳۳۴	۰/۱۱۲	۰/۱۰۵	۱۸/۶۰۸

جدول (۴): تحلیل واریانس رگرسیون چندمتغیری گام به گام برای پیش بینی متغیر ملاک

مدل	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	آزمون F	سطح معنی داری
۱- رگرسیون باقیمانده مجموع	۹۶۰۹	۱	۹۶/۰۹	۲۶/۴۹	۰/۰۰۰
	۱۳۸۵۲۷/۳	۳۸۲	۳۶۲/۶۳		
	۱۴۸۱۳۶/۳	۳۸۳			
۲- رگرسیون باقیمانده مجموع	۱۳۴۲۳/۱۳	۲	۶۷۱۱/۵۶	۱۸/۹۸	۰/۰۰۰
	۱۳۴۷۱۳/۲	۳۸۱	۳۵۳/۵۷		
	۱۴۸۱۳۶/۳	۳۸۳			
۳- رگرسیون باقیمانده مجموع	۱۶۵۵۶/۲۷	۳	۵۵۱۸/۷۵	۱۵/۹۳	۰/۰۰۰
	۱۳۱۵۸۰	۳۸۰	۳۴۶/۲۶		
	۱۴۸۱۳۶/۳	۳۸۳			

جدول (۵): ضرایب رگرسیون برای پیش بینی متغیر ملاک

متغیر	β خام	بتای استاندارد	t	p
بازداری زدایی	۴/۲۰۱	۰/۲۵۱	۴/۹۸۸	۰/۰۰۱
ملال پذیری	۱/۸۹۴	۰/۱۵۹	۳/۲۲۷	۰/۰۰۱
حادثه جویی	-۱/۲۵۳	-۰/۱۴۸	-۳/۰۰۸	۰/۰۰۳

جهت تبیین اعتیاد اینترنتی از روی عوامل چهارگانه هیجان خواهی طبق آزمون رگرسیون چند گانه انجام شده و بر اساس اطلاعات جدول (۳) ملاحظه می‌شود که عامل گریز از بازداری در گام اول، عامل ملال پذیری در گام دوم و عامل حادثه جویی در گام سوم در مجموع به میزان $R^2=0/112$ اعتبار اینترنتی را تبیین می‌کنند و مطابق اطلاعات جدول شماره (۵) مقدار $F=15/938$ و $p=0/001$ که نشان دهنده یک طرفه بودن جهت رابطه بین متغیرها می‌باشد. همچنین طبق اطلاعات جدول شماره (۵) ضرایب استاندارد نشان می‌دهد که ضرایب بتاها به ترتیب متعلق به عامل گریز از بازداری است (۰/۲۵۱) $\beta =$ سبس ملال پذیری (۰/۱۵۹) $\beta =$ و در نهایت حادثه جویی (۰/۱۴۸) $\beta =$ است. مؤلفه تجربه جویی به علت تأثیر بسیار ناچیز و کمتر از ۰/۰۵ تأثیرگذار در اعتیاد به اینترنت دانش‌آموزان نیست و تبیین کننده آن نمی‌باشد.

بحث و نتیجه گیری

نخستین یافته پژوهش حاضر آشکار ساخت که بین تجربه جویی با اعتیاد به اینترنت، رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد. یعنی با افزایش تجربه جویی در فرد، احتمال گرایش به سوی اعتیاد به اینترنت

افزایش می‌یابد. این یافته پژوهش حاضر با تحقیق انجام گرفته مشابه همسو است (سلطانی، فولادوند و فتحی آشتیانی، ۱۳۸۸). ویژگی‌های تجربه جویی شامل: جستجو برای تجربه‌های جدید از طریق مسافرت، موسیقی، هنر و شیوه زندگی خود انگیخته و ناهماهنگی با وجود تشابهی که مردم به آنها گرایش دارند، می‌باشد. این ویژگی‌ها توجیه کننده احتمالی اعتیاد به اینترنت و تجربه جویی است. به نظر می‌رسد که چون افراد با ویژگی‌های تجربه جویی مایل به کسب تجربه‌های جدید و متنوع می‌باشند، بیشتر احتمال دارد وقت خود را در اینترنت سپری کنند و در نتیجه به آن وابسته شوند. دومین یافته پژوهش حاضر حاکی از آن بود که بین بازداری زدایی با اعتیاد به اینترنت رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد. این یافته پژوهش حاضر با تحقیقات انجام گرفته قبلی (سلطانی، فولادوند و فتحی آشتیانی، ۱۳۸۸ و لین و تسایی، ۲۰۰۰) همسو می‌باشد. بنظر می‌رسد که افراد دارای هیجان‌خواهی بالا از طریق رفتار بی بند و بارانه (سهل‌انگارانه) که شامل فعالیت‌های خطرناک، شیوه غیرمعارف زندگی، و عدم پذیرش یکنواختی می‌باشد، بر روی نیاز برای تجارب جدید و متنوع تمرکز می‌کنند. بازداری زدائی میل به رها کردن خود از قید و بندهای اجتماعی به خاطر لذت جویی است و استفاده مداوم از جهان مجازی امکان فرار از حدود اجتماعی را بدون سرزنش اطرافیان و یا تنبیه قانون فراهم می‌سازد. یکی دیگر از یافته‌های پژوهش حاضر آشکار ساخت که بین ملال پذیری با اعتیاد به اینترنت رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. حساسیت نسبت به یکنواختی و ملال، بی‌زاری از هر گونه کار یکنواخت است. یکنواختی در کار، تکرار تجربه یا مواجه شدن با افراد کسالت‌آور. وقتی که اوضاع تغییر نمی‌کند، آدم حساس نسبت به یکنواختی بی‌قرار و بی‌تحمل می‌شود و بر روی نیاز برای تجارب جدید و متنوع تمرکز می‌کند و اینترنت می‌تواند یکی از راه‌های رفع این نیازها باشد. یافته حاضر با دو تحقیق مشابه انجام گرفته (سلطانی، فولادوند و فتحی آشتیانی، ۱۳۸۸ و لین و تسایی، ۲۰۰۰) همسو می‌باشد. جستجو در اینترنت یا بیشتر فعالیت‌های آنلاین، به طور گسترده به عنوان تجربه تکنولوژی برتر ارزیابی می‌شود. از اینرو می‌تواند به عنوان نوعی هیجان‌خواهی مطرح شود. از آنجا که از طریق اینترنت می‌توان با پدیده‌های بسیار متنوع، جدید و بدیع مواجه شد و تا حدودی حس تنوع‌طلبی و فرار از یکنواختی را ارضاء ساخت، در نتیجه اینترنت می‌تواند موضوع وابستگی افراد هیجان‌خواه و تنوع طلب شود. نتایج مربوط به رگرسیون نشان می‌دهد که عامل بازداری زدایی در گام اول، عامل ملال‌پذیری در گام دوم و عامل حادثه‌جویی در گام سوم در مجموع به میزان $R^2=0/112$ ، میزان اعتیاد اینترنتی را تبیین می‌کنند، این یافته پژوهش با تحقیق (غلامعلی لواسانی، رحمانی و حجازی ۱۳۸۹)، همسو می‌باشد. نتایج نشان داد که یافته‌های این پژوهش باید با توجه به محدودیت‌های آن مورد توجه قرار گیرد. محدودیت اول، ماهیت همبستگی مطالعه حاضر نتیجه‌گیری علی در مورد یافته‌های آن را دشوار می‌سازد. محدودیت دوم، استفاده از ابزارهای خودسنجی در پژوهش حاضر است. محدودیت سوم، اجرای آن بر روی گروه نوجوانان دبیرستانی می‌باشد. با توجه به این محدودیت‌ها پژوهش‌های آتی می‌توانند با بررسی نقش زیر مؤلفه‌های

هیجان‌خواهی در اعتیاد به اینترنت با استفاده از روش‌هایی مانند مدل معادلات ساختاری به روشن شدن نقش علی این متغیرها در ایجاد و تداوم اعتیاد به اینترنت کمک کنند. همچنین اجرای مشابه این پژوهش بر روی گروه‌های تحولی دیگر مانند جوانان و کودکان و مقایسه نتایج آنها با یافته‌های پژوهش حاضر می‌تواند مفید فایده قرار گیرد.

منابع

امیدوار، احمد و صارمی، علی‌اکبر. (۱۳۸۱ الف)، «توصیف، سبب‌شناسی، پیشگیری، درمان و مقیاس‌های سنجش اختلال اعتیاد به اینترنت». مشهد: تمرین.

امیدوار، احمد و صارمی، علی‌اکبر. (۱۳۸۱ ب)، «اعتیاد به اینترنت». مشهد: تمرین.

سلطانی، مهری؛ فولادوند، خدیجه و فتحی آشتیانی، علی. (۱۳۸۸)، «رابطه هویت و هیجان‌خواهی با اعتیاد اینترنتی»، *مجله علوم رفتاری*، دوره ۴، شماره ۳ ص ۱۹۷-۱۹۱.

غلامعلی لواسانی، مسعود؛ رحمانی، سوده و حجازی، الهه. (۱۳۸۹)، «رابطه وابستگی به اینترنت با هیجان‌خواهی و پنج عامل بزرگ شخصیت در دانشجویان دانشگاه تهران»، *مجله پژوهش‌های کاربردی روانشناختی*، سال اول، شماره ۱، پاییز ۱۳۸۹، ص ۸۷-۷۳.

معید فر، س، حبیب پور گتایی، ک. و گنجی، ا. (۱۳۸۴)، «اعتیاد اینترنتی علل و پیامدهای آن». *فصلنامه رسانه*. ۱۶ (۳) ص ۶۷.

- Beck, J. S. (1995). **Cognitive therapy: Basics and beyond**. New York: Guilford.
- Brenner, V. (1996). **An initial report on the online assessment of Internet addiction: The First days of the Internet usage survey**. [Online] availab.
- F. Cao and L. Su (2006), **Internet addiction among Chinese adolescents: Prevalence and psychological features**. Department of psychiatry, the second Xiangy a Hospital, china Accepted for publication 26 september.
- Davis, S., Smith, B. Rodrigue, K., & Pulvers, K. (1999). An examination of internet usage on two college campuses. *College student journal*, 33, 257-260.
- Davis, R. A. (1999). **A cognitive-behavioral model for pathological Internet use (PIU)**. Catalyst. <http://vitoriapoint.com/PIU.htm>.
- Davis, R. A. (2001). **A cognitive-behavioral model of pathological internet use**. *Computers in Human Behavior*, 17, 187-195.
- Donohew, R. L., Hoyle, R. H., Clayton, R. R., Skinner, W. F., Colon, S. E., & Rice, R. E. (1999). Sensation seeking and drug use by adolescents and their friends: models for marijuana and alcohol. *Journal of studies on Alcohol*, 60(5), 622-631.
- Egger, O., & Rauterberg, M. (1996). **Internet addiction disorder** [Online]. Available: <http://www.ifap.bepr>
- Eysenk, H. (1978). **Sex, violence, and the media**. London: Maurice- Temple-Smith.
- Farley, F. H., & Cox, S. O. (1971). **Stimulus-seeking motivation in adolescents as a function of age and sex**. *Adolescence*, 6, 207-218
- Grohol, J. (1999). **Internet Addiction Guide**. <http://Psychcentral.com/netaddiction/>.
- Greenfield, D. N. (2000). **Psychological characteristics of compulsive Internet use: a preliminary analysis**, *Cyber psychology and Behavior*, 5(2), 403-412.
- Griffiths, M. (1998). **Internet addiction: Does it really exist?** In Gackenbach, J. (Ed.), *Psychology and the Internet: Intrapersonal, interpersonal, and transpersonal implications* (pp. 61-75). San Diego, CA: Academic Press.
- Howkins, D, Catalano, F, & Miller, J. (1992). **Risk and protective factor for Alcohol and other Drug Problems in adolescence and early adulthood**. *Psychological bulletin*, 112, Vol1.

- Jonah, B. A. (1997). **Sensation seeking and risky driving a review and synthesis of the literature.** Accident Analysis and Prevention, 29(5), 651-665.
- Lavin, M., Marvin, k., Mclarney, A., Nola, V., & Scott, L. (2000). **Sensation seeking and collegiate vulnerability to Internet dependence.** Cyber Psychology and Behavior, 2(5), 425-430.
- Lin, S. S. J & Tsai, C. C. (2000). **internet addiction of Taiwanese adolescents** an in – depth interview study paper presented at the 107th annual convention of the American Psychological Association, Washing ton, DC.
- Lin, S.S.J. & Tsai, C.C., (2002). **An analysis of attitudes toward computer networks and internet addiction.** Paper presented at the 106th annual convention of the American Psychological Association, Boston, MA.
- Newcom, M., & McGee, L. (1991), Influence of sensation seeking on general deviance and specific problem Behaviors from adolescence to young adulthood. **Journal of Personality and Social Psychology**, 61(4), 614-628.
- Shields M. K, Beharman R. E. (2000). **Children and computer technology: Analysis and recommendations.** The future of children and computer technology.
- Soule, L. C., Shell, L. W., Kleen, B. A. (2003), Exploring internet addiction: demographic characteristics and stereotypes of heavy internet users. The Journal of Computer Information Systems, Vol. 44 pp.1-64.
- Trimpop R. M.; Kerr J. H.; Kirkcaldy B. (1999). **Comparing personality constructs of risk-taking behavior.** Personality and Individual Differences, Volume 26, Number 2, February, pp. 237-254(18).
- Young, K. S. (1999). **Internet Addiction: Symptoms, Evaluation and Treatment**, in L. Vande Creek & Jackson (Eds). Innovations in clinical practice: A source Book, 17, 19-31.
- Young, K.S. (1996a). **Internet addiction survey.** [Online] Available at <http://www.pitt.edu/~ksy/survey.htm>
- Young, K.S. (1996b). **Psychology of computer use: XL. Addictive use of the internet: A case study that breaks the stereotype.** Psychological Reports, 79, 899-902.
- Zuckerman, M. (1979). **Sensation seeking: Beyond the optimal level of arousal.** Hillsdale, New Jersey: LEA.
- Zuckerman, M. (1994). **Behavioral expressions and biosocial bases of Sensation seeking.** Newyork: Cambridge university press.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی